

Міністерство внутрішніх справ України
Львівський державний університет
внутрішніх справ

Психологія особистості фахівця в умовах воєнного стану та поствоєнної реабілітації

*Збірник матеріалів
X Всеукраїнської
науково-практичної конференції
(з міжнародною участю)*

24 жовтня 2025 року

Львів

УДК 159.942.5;159.98.+316.613.5

П 86

Рекомендовано до друку
та розміщення в електронних сервісах ЛьвДУВС
Вченою радою навчально-наукового інституту управління,
психології та безпеки Львівського державного
університету внутрішніх справ
(протокол від 13 жовтня 2025 року № 3)

Укладач

В. С. Бліхар,

доктор філософських наук, професор,
директор навчально-наукового
інституту управління, психології та безпеки
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

П 86 **Психологія особистості фахівця в умовах воєнного стану та**
поствоєнної реабілітації: збірник матеріалів X Всеукраїнської
науково-практичної конференції (24 жовтня 2025 року) /
уклад. В. С. Бліхар. Львів : Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2025. 856 с.

Вміщено тези доповідей та повідомлень матеріалів X Всеукраїнської науково-практичної конференції «Психологія особистості фахівця в умовах воєнного стану та поствоєнної реабілітації», що відбулася 24 жовтня 2025 року у Львівському державному університеті внутрішніх справ. У публікаціях українських учених та молодих науковців розкрито актуальні проблеми психічного здоров'я особистості, а також задіяння й реалізації інноваційних методів та технологій щодо його збереження в кризових умовах сьогодення.

Опубліковано в авторській редакції.

The collection contains abstracts of articles and reports of the materials of the X All-Ukrainian Scientific and Practical Conference «Psychology of the personality of a specialist in conditions of martial law and post-war rehabilitation», which will be held on October 24, 2025 at the Lviv State University of Internal Affairs.

The publications of Ukrainian scholars and young scientists reveal the current problems of the mental health of today's personality, as well as the use and implementation of innovative methods and technologies for its preservation in a crisis society.

Published in the author's editorial office.

УДК 159.942.5;159.98.+316.613.5

© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2025

Резуненко Д. О., Кузьмичев А. В. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	614
Резуненко Д. О., Кузьмичев А. В. ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО ТА ПОСТВОЄННОГО ЧАСУ.....	617
Розов В. І. ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПСИХОЛОГІЧНОМУ СУПРОВОДЖЕННІ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ.....	620
Руденко Л. А., Литвин А. В. ДО ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ ДО ДІЯЛЬНОСТІ В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ.....	624
Руднєва К. Є. СКЛАДНІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ОСОБИСТОСТІ, ЯКА ЗАЗНАЛА ТРАВМАТИЧНОГО ДОСВІДУ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	628
Рудницький О. ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ ТА Я-КОНЦЕПЦІЇ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПОРІВНЯННЯ ФАКТОРНИХ ПРОФІЛІВ ЗА КРИТЕРІЕМ «ДЕПРИВАЦІЯ – НОРМА».....	632
Сайфутдінов В. В. ДО ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ЛЮДЕЙ, КОТРІ ЗАЗНАЛИ НАСЛІДКІВ ТРАВМ ВІЙНИ.....	637
Саламатіна К. С., Лебединський Е. Б. ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ЕФЕКТИВНОГО ВІЙСЬКОВОГО ЛІДЕРСТВА В КРИЗОВИХ УМОВАХ.....	641
Салєєв М. Г. ПРО ВИКОРИСТАННЯ ПСИХОТЕРАПІЇ ПРИ ПОСТТРАВМАТИЧНОМУ СТРЕСОВОМУ РОЗЛАДІ ТА ІНШИХ ПОСТТРАВМАТИЧНИХ НЕВРОТИЧНИХ ПОРУШЕННЯХ.....	644
Сашуріна О. Ю. ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ПІСЛЯ ВІЙНИ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД.....	647

Л. А. Руденко,
професор кафедри практичної психології та педагогіки,
доктор педагогічних наук, професор
*(Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності)*

А. В. Литвин,
професор кафедри практичної психології та педагогіки,
доктор педагогічних наук, професор
*(Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності)*

ДО ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ ДО ДІЯЛЬНОСТІ В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

Сучасна вища освіта характеризується прагненням до прагматизму, що означає поетапне наближення освітнього процесу до професійної діяльності, охоплення як теоретичного, так і практичного її аспектів. Зважаючи на це, професійна підготовка майбутніх практичних психологів до діяльності у надзвичайних ситуаціях має ґрунтуватися на принципах науковості, системності, індивідуального підходу, творчості, професійної спрямованості навчання та виховання, академічної автономії, студентоцентризму, органічного поєднання навчання з науковою, громадською та виробничою діяльністю, креативності й інноваційного розвитку [1, с. 116], що становлять методологічну основу діяльності вищої школи.

Сьогодні професія практичного психолога, здатного ефективно працювати в надзвичайних ситуаціях, особливо затребувана в Україні, зокрема зважаючи на воєнний стан, який триває вже майже чотири роки. У зв'язку з цим суттєво загострилося питання якісної професійної підготовки фахівців цього профілю, здатних ефективно працювати в екстремальних умовах, поєднувати високий професіоналізм з відповідальністю, навичками продуктивної міжособистісної взаємодії. Передусім професійна підготовка практичних психологів у ЗВО розглядається як цілеспрямований процес формування внутрішньої готовності здобувачів освіти до майбутньої трудової діяльності, зокрема в надзвичайних ситуаціях, одним

із важливих аспектів якої є їхнє особистісне становлення, досягнення належного рівня професійної компетентності.

Серед основних особливостей безперервного професійного становлення майбутніх практичних психологів потрібно звернути увагу на:

- активний характер розвитку (професійна сфера розвивається в результаті навчально-професійної діяльності, сприяє активному опануванню знань, виробленню вмінь і навичок для подальшої професійної діяльності, зокрема в надзвичайних ситуаціях);

- нерівномірний характер розвитку (в розвитку професійної компетентності спостерігаються латентні та кризові періоди, можна виділити стадії з еволюційним і революційним плином);

- імовірнісний характер розвитку (за рівних умов, створених закладом освіти, у здобувачів формуються різні типи професійної позиції, частина випускників після закінчення ЗВО планують працювати за фахом, інші обирають професії, не пов'язані зі спеціальністю, що здобувається);

- індивідуальний характер розвитку (формування професійної компетентності зумовлене індивідуальними особливостями, у тому числі, їх відповідністю професійним вимогам, залежить від мотивації навчально-професійної діяльності, цінностей і сенсів, що реалізуються в професії, активізації механізмів розвитку професійної позиції) [2, с. 64–65].

Зауважимо, що ефективність освітньої діяльності забезпечується взаємозв'язком усіх її компонентів: ставленням здобувачів до цілей і змісту навчання; відносинами між усіма суб'єктами освітнього процесу; умовами, в яких він реалізується. Для побудови взаємовідносин науково-педагогічних працівників зі здобувачами освіти в реаліях сьогодення останнім важливо не чекати, щоб викладачі запропонували щось цікаве й організували спільну діяльність (звісно, викладачі мають це робити, однак і самим здобувачам потрібно виявляти ініціативу). Для майбутніх практичних психологів, яким доведеться працювати в надзвичайних ситуаціях, потрібно навчитися повсякчас проявляти власну активність, від якої в реальних екстремальних умовах може залежати життя людей.

У зв'язку з цим одним із важливих завдань педагога вищої школи є організація самостійної роботи здобувачів вищої освіти. Саме викладач має зацікавити майбутніх фахівців професією, підвищити їхню мотивацію, допомогти у визначенні напрямку спеціалізації, виборі найбільш ефективних методів роботи, а також аналізі власних резервів і рефлексії досягнутих результатів. Управління з боку викладача має поступово зміщуватися до самоуправління та самоорганізації здобувачів освіти. Тому професійну підготовку майбутніх практичних психологів, на наш погляд, доцільно здійснювати у двох напрямках:

1) організація навчально-професійної діяльності (ефективне засвоєння психологічних дисциплін, вироблення навичок самостійної навчальної роботи, успішне проходження практики за всіма видами професійної діяльності психолога);

2) формування особистості психолога, визначення його професійної позиції [2, с. 71].

Відповідно, специфіка процесу професійної підготовки практичних психологів до діяльності в надзвичайних ситуаціях у ЗВО потребує вивчення не лише особливостей їхньої професійної діяльності, а й вимог суспільства до фахівців цього профілю з урахуванням соціально-політичних реалій. У цьому контексті вартою уваги є думка Н. Шевченко [4], згідно з якою ядром психолого-педагогічної підготовки має бути феномен «професійної свідомості», що поєднує свідомість особистості (психологічний вимір) та майбутню діяльність (професійний вимір).

Процес навчання у ЗВО передбачає обов'язкове одержання практичного досвіду професійної діяльності. У зв'язку з цим наголосимо, що психологічна освіта має «навести мости», поєднати академічну наукову психологію та безпосередню психологічну практику. Цьому сприятиме реалізація психотехнічного підходу, суть якого полягає у впровадженні практики в теорію, а не навпаки (Ф. Василюк). За змістом психологічна освіта має, зберігши традиції природничо-наукового підходу, поєднати його з гуманітарним і філософським підходами. За типом і формами навчання вона має інтегрувати риси університету, медичного та творчого ЗВО [3, с. 242]. Це сприятиме формуванню у здобувачів твердої професійної позиції,

самоствердженню себе як суб'єкта суспільно значущої діяльності, розвитку прагнення неперервного самовдосконалення у професії.

Вважаємо, що найважливішою здатністю, яку має виробити майбутній практичний психолог під час навчання, є здатність до самоосвіти, яка вплине на його подальше професійне становлення і безперервне професійне зростання. Сформовані знання, набуті вміння та навички, а також здатність і готовність їх застосовувати, зокрема у надзвичайних ситуаціях, для випускників ЗВО є запорукою успішної професійної діяльності.

Наголосимо, що, на наше переконання, у професійній підготовці психологів лише інтегрування теорії, експериментальних досліджень і навчальної практики у ЗВО забезпечить розвиток внутрішнього світу здобувачів освіти, формування теоретико-методологічного мислення й опанування сучасними методами ефективної психологічної роботи [2, с. 71] у надзвичайних ситуаціях.

Отже, професійна підготовка майбутніх практичних психологів до діяльності у надзвичайних ситуаціях передбачає не лише формування теоретичного мислення та інших компонентів інтегрованої компетентності, а й передусім професійне становлення його особистості, спрямованої на активне професійне зростання та всебічний саморозвиток відповідно до викликів і потреб сучасного суспільства.

Список використаних джерел

1. Литвин А. В., Руденко Л. А. Деякі аспекти підготовки майбутніх практичних психологів до діяльності в надзвичайних ситуаціях. *Науковий вісник Сіверщини. Серія: Освіта. Соціальні та поведінкові науки* : науковий журнал / Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів : Академія ДПтС, 2023. № 2(11). С. 111–124.
2. Литвин А. В., Руденко Л. А. Удосконалення підготовки психологів у закладах вищої освіти. *Науковий вісник Льотної академії. Серія: Педагогічні науки* : зб. наук. пр. Кропивницький : ЛА НАУ, 2021. Вип. 9. С. 63–74.
3. Руденко Л., Бідюк Н. Проблеми професійної підготовки психологів у вищій школі. *Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки*. 2020. № 12 (21). С. 230–347.
4. Шевченко Н. Ф. Формування професійної свідомості практичних психологів у системі вищої освіти : автореф. дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.07. Київ, 2006. 40 с.